

NORDBI

Aktuellt

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden.

Nr. 2 2017

Innehåll

Redaktionsruta	2	Nordiska bin på Gotland	9
Medlemsavgiften	2	Fullmatad sommar i Dalsland	10
Ledare: Svårigheter löses ...	3	De mörka bina i Finland	11
Från Jämtland	3	Årets säsong på Väderön	12
Rapport från Vitådalen	4	Ingen lyckad testning ...	13
Biodlarmöte i Sävarådalen	4	Liten rapport från Norge	14
Kring nordbiets hälsa	5	Högre höjder i Arvidsjaur!	15
Svagår i Västerbotten	6	Brune bier på Läsö	16
Rapport från Utö	6	Nya tag i Östergötland	18
Biavl i Grönland	7	Inbjudan till konferens	19
Från Medelpad	8		

www.nordbi.se

REDAKTÖRENS RUTA

Tidningen ges ut av Föreningen NordBi med 2 nummer per år. Föreningen NordBi driver Projekt NordBi. Styrelse vald 2016-2018: Ordförande: Ingvar Arvidsson, Ängemyrsgatan 5, 666 31 BENGTSFORS, 0531-61398, 32178, 070-6839517, ingvar.arvidsson@telia.com, vice ordförande: Patrik Berg, Halasjön 120, 836 93 HÄGGENÅS 070-5479105, j.p.b@jamtbi.se, sekreterare: Sofia Nannes, Timotejvägen 4, 918 31 SÄVAR 072-2079480, sofia@nannes.com, kassör: Olle Nygren, Berguddsvägen 14, 918 03 HOLMÖN 090-55000, olle@damina.se, Per Ruth, Mellanbågen 14, 907 38 UMEÅ, 070-5692411, per.ruth@sofiehem.ac, Hanne Uddling, Rosenborg, Vansö, 645 92 STRÄNGNÄS, 0152-20113, 0733-341418, hanne@uddling.se, Per Thunman, Skurusundsvägen 44, 131 46 NACKA, 08-7180232, 070-9317833, pgthunman@hotmail.com, Gunnar Jonsson, Strömsund 390, 955 92 RÅNEÅ 070-2586310, E-post: gunnar.jonsson@ltu.se

Valberedning: Erik Heedman, Yrkesgatan 11, 974 34 LULEÅ 070-5284716, erikheedman@hotmail.com, Alf Andersson, Risbrunn 126, 842 94 SVEG 0680-28126, 0703-293243.

Redaktör och projektledare: Ingvar Arvidsson.

Redaktionen tar tacksamt emot synpunkter på innehållet och förslag till artiklar till kommande nummer.

Medlemsavgiften är 200 kr, vilket innefattar 2 nummer av NordBi-Aktuellt. Årsmötet beslutade höja medlemsavgiften från 2017 till 200 kr per år. För utrikes medlemmar 250 kr per år.

Obs! Skriv alltid in ditt namn på inbetalningsavin!

Medlemsavgiften för 2018 sätter du in på bankgiro 5698-7548. Tack för snabb betalning!

IBAN: SE23 8000 0823 4798 3199 3622, BIC: SWEDSESS

Detta nummer går ut till ca 600 adresser. Värva gärna fler medlemmar till föreningen!

IBAN-numret i förra numret hade en siffra fel. Nu är det rätt!

Både stora och små gåvor till projektet är välkomna. Vi bugar och tackar alla generösa givare! Tack!

Gör nordbiprojektet känt genom att sätta vår fina dekal på honungsburken (då kan du lätt höja priset).

En karta med 24 märken kostar 25 kr. Vi har också tryckt upp en större version av dekalen med diametern 15 cm, att sättas på bilen, vid bigården och andra ställen där den syns bra. Den kostar 25 kr/st och kan köpas hos Per Ruth eller Ingvar Arvidsson.

NordBi-Aktuellt erhåller ekonomiskt stöd för utgivningen av EU-medel från Jordbruksverket (Landsbygdsprogrammet). Från Nationella Honungsprogrammet erhåller projektet stöd till avelsverksamheten. Besök vår hemsida: www.nordbi.se. Ansvarig webbredaktör: Hanne Uddling (se ovan).

Hemsidan är uppdaterad och kommer att kompletteras efterhand.

Detta material har delvis
finansierats med EU-medel

Omslagsbilden kommer denna gång från Finland, i en skogsglänta ser vi några av Aimo Nurminens samhällen.

Medlemsavgiften för 2018

Vi erhåller, som bekant, ekonomiskt stöd av EU-medel från Jordbruksverket.

Dessa medel är nödvändiga för oss. Från NHP var vi för 2017 beviljade 180 000 och fick ut 182 732. Dessa medel går främst till avelsverksamheten. Från Landsbygdsprogrammet har vi fått ut 102 392. Från Landsbygdsprogrammet söker vi till tidningen, avelsträffen, nordbikonferensen, kursverksamhet och till genpoolerna.

Även om dessa medel är viktiga är medlemsavgifter och gåvor från er medlemmar livsviktiga. Vi behöver medel också till kostnader som vi inte kan söka EU-medel till. Och vi vet inte från år till år om vi kommer att få EU-medel.

Därför beslöt årsmötet i mars 2016, efter förslag från

styrelsen, att höja den låga medlemsavgiften till 200 kr. Även om det är en fördubbling hoppas vi att det inte ska vara avskräckande för någon. Vi har ju en glädjande medlemsutveckling, där vi med råge passerat 600 och vi hoppas den utvecklingen ska fortsätta.

Vi tackar på förhand för alla medlemsavgifter, som vi hoppas ska strömma in. Vi tackar också för alla generösa gåvor, som inte bara handlar om pengar utan också, som vi också uppfattar det, en signal att vårt arbete uppskattas.

Observera att plusgironumret är utbytt mot bankgiro 5698-7548

Styrelsen.

Svårigheter löses, kompetens och envishet leder till resultat överallt . . .

Intressant att läsa de olika rapporterna om sommarens äventyr. För visst är biodling en äventyrlighet. Det blir sällan som man tror eller hoppas. Ibland bättre! Årets säsong har varit mycket olika i Norden. Svagår i norr, oavbrutet regnande i södra Norge, torka i Mellansverige, rekordskörd i södra Finland. Nu går ju inte vår verksamhet ut på att få en stor honungsskörd i första hand, men det är ju inte bara honungsdraget som påverkas av vädret. Det gör ju också avelsarbetet. I kärva delar av landet kan avelsarbetet helt utebli en kall och regnig sommar. Här i Dalsland var det extremt torrt. Regnområdena drog antingen söder eller norr om oss. Brunnen sinade, bäckarna torrlagda, sjönivåerna sjönk. Dock, efter en sen start, gick drottningodlingen bra. Den 3 augusti kommer det lite regn och hoppat börjar spira. Ska det trots allt bli ett ljunghonung i år? En vecka senare kommer det mer och den 17 augusti har det kommit sammanlagt 88 mm och draget är igång för fullt. Det innebär inte bara underbar ljunghonung utan också samhällen som blir starka inför vintern. Så det ser lovande ut inför nästa år.

Som projektledare vill jag försöka följa vad som händer runt om i landet. Det är en kamp, det är ibland motgångar, men sammantaget går det stadigt framåt. Svårigheter löses, kompetens och envishet leder till resultat överallt. Vissa år längre kliv, andra år små steg, men framåt går

det. Det som känns stärkande och hoppfullt är inte minst det ökande intresset för biodling. Bland de nya biodlarna finns ett klart intresse för det nordiska biet. Dock måste jag ibland avråda en del entusiastiska nybörjare i södra Sverige som är omgivna buckfast, men försöker ge hopp inför framtiden. Per Ruth ser mycket förhoppningsfullt på det stora och växande intresset i Västerbotten.

Så läs de olika artiklarna och gläds åt det stora intresse och omfattande arbete som sker i allt fler bygder och i växande nordbiområden. Det är också ett rent nöje, att erfara hur man finner både glädje och tillfredsställelse i sin kamp. En mycket tydlig signal om det ökande intresset för vårt nordiska bi är, att vi är över 600 medlemmar i vår förening. Detta trots att vi höjde medlemsavgiften från 100 till 200 kr. Højning betyder att vi fått ett viktigt tillskott till vår ekonomi. Dessa medel är betydelsefulla genom att de är tillgängliga för kostnader, som vi inte har möjlighet att söka för. Värva gärna fler medlemmar!

Till nästa år är det dags igen för vår nordbikonferens. Preliminärt bestämd till 10-11 mars i Ånge. Ett utmärkt tillfälle att träffas ta del av värdefull information och – inte minst – ha trevligt! Vi ses och hörs!

Också ett stort tack till alla skribenter! Det är ni som gör NordBi-Aktuellt läsvärd. – *Ingvar Arvidsson.*

SPÄNDES BÅGEN FÖR HÖGT?

Rapport från Jämtland

Sitter här sent på kvällen efter stallgolvsgjutning samt matning av alla djur och undrar om jag spände bågen för högt i år igen? Svaret är nog JA.

Att hinna med att åka ut och ta stickprover och mäta bina hos bikollegor när man har fått smält igen vid 48 år som att prova att ta Sotomayors världsrekord i höjdhop.

Min egen biodling förlades mest till sent på kvällarna. Resultat blev därefter. DRodlingen blev det inget av och inte mycket av det andra heller. Men något som blev bra var faktiskt avläggarna. Provade att skaka ner bina och drottningen från yngelrummet till en låda med ramar i botten, flyttade sen två yngellådor ovanför skattlådan. Satte spärrgaller längst ner och nedanför skattlådan. Kollade dem sen efter en vecka och dom som hade nödceller gjorde jag avläggare av, annars fick drottningen tillbaka lådorna. Avläggarna gjordes på en låda LN.

Sommaren, som jag har förstått, har gett väldigt olika

skörd. Alltifrån dom som fått riktigt bra till sådana som inte fått något alls. Även svärmtendensen har varierat inom länet.

Gällande ev. ett reservat i Jämtland så går det trögt. Mest för min egen del, svårt att hitta hållrum att ta tid ifrån. Jag har dock varit ut och informerat lite om det Nordiska biet. Har ännu inte hunnit kollat dom vingar jag fått skickade till mig, men förhoppningen är jag ska hinna det innan vintern slår till.

Min roll i Jämtland har jag tänkt mig mer som ett avelsråd, om någon har frågor om olika saker. Som exempelvis, vart ska man vända sig om man behöver nya samhällen eller drottningar, vilket samhälle ska man odla på osv. Så vi inte behöver vända oss utanför länet för bin, när vi har så bra bin nu i länet.

Så inför nästa år lägger jag ribban lägre och siktar bara på Patrik Sjöbergs svenska rekord. – *Patrik Berg.*

Rapport från Vitådalen 2017

Biodlingsåret 2017 i Vitådalen kommer att gå till historien som ett av de sämsta. Det känns därför föga inspirerande och också svårt att komma på något vettigt att skriva i detta nummer av Nordbi-aktuellt. Då det inte finns annat att tala om kan man ju alltid tala om vädret. Långkalsongerna behövde inte hamna djupt ner i byrålådan. Säsongens väder kan sammanfattas på följande sätt: Sen och kylig vår, sval kort sommar, segdragen och blöt höst. Resultatet blev förstås att det inte hände särskilt mycket i bisamhällena och att honungsskörden blev dålig.

Sen islossning

Vi bor intill en vacker liten sjö som heter Dynträsket. Vanligtvis går isen på sjön runt den 10 maj eller dagarna strax därefter. Ungefär samtidigt brukar snön försvinna och de första vårblommorna slå ut. I år låg isen på sjön ända fram till den 22 maj. Denna sena vår gav en kraftigt försenad utveckling av bisamhällena. Den första varma dagen då vi bedömde det lämpligt att göra en ordentligare genomgång av bisamhällena inföll den 6:e juni. Vi kunde då konstatera att det ännu inte fanns några drönare och knappt något drönaryngel. Förutsättningarna för drottningodling var därför urusla.

Istället för en planerad tidig drottningodling, riktade vi in oss på en senare odling och ägnade istället de ljusa midsommarnätterna till att mäta vingindex (för att på så sätt finna de optimala avelssamhällena). Resultaten var överraskande positiva och en klar majoritet av de uppmätta samhällena visade på 100% renrasighet.

Vi brukar inte bedriva någon drottningodling i större skala. Dock brukar vi ta fram drottningar för avläggare, eget utbyte, samt för att förse närliggande nybörjar-biodlare med nordiska drottningar. Det var roligt att kunna konstatera att våra egna drottningar hade mycket bra värden. En av flera förklaringar är att vi under de senaste åren har tagit puppor från Umeåområdet. De renrasiga

drottningar som kläckts ur dessa har enligt genetikens lagar lämnat lika renrasiga drönare och därmed gett oss en mycket bra drönarpopulation.

Varroan närmar sig

Någon senare drottningodling blev dock aldrig av. Jag skyller på fortsatt dåligt väder, dåligt drag och utdragen höskörd. Behovet av nya drottningar kunde i viss mån tillgodoses med hjälp av puppor från Mats Sundling i Umeå som hade lyckats bra med sina odlingar. Parningen av dessa tog lång tid, men de flesta blev parade och lade fina yngelklot. Vi kan bara hoppas att de är väl parade och att deras spermathecor är välfyllda. Ca 10 avläggare med egna avläggardrottningar eller kläckfärdiga puppor gjorde att vi har kunnat invintra många och fina samhällen.

Varroakvalstret kryper allt närmare och finns nu både norr om Vitådalen i Kalixområdet, samt söderut i Piteåområdet. Vi har testat några samhällen med hjälp av nedfallsundersökning efter myrsyrabehandling men har inte kunnat hitta något kvalster. Detta är vi självklart glada för. Det gör dock att trots att Vitådalen borde kunna fungera som ett bra rasparningsområde, kan vi inte ta emot några parningssamhällen eftersom vi vill vara varroafria så länge som möjligt.

Bättre nästa år

Den höst som vi nu är inne i har varit mycket lång och blöt. Solen har lyst med sin frånvaro. Dock ännu ingen snö och faktiskt ingen frostnatt heller trots att vi nu är i mitten av oktober. För bina har nog höstvädret inte så stor betydelse. Samtliga samhällen har dragit ner bra med vinterfoder och verkar av allt att döma vara i god kondition inför vintern. Som den sanna optimist jag är, hoppas jag på ett bättre biår 2018. – *Gunnar Jonsson för Vitådalens Norbiområde.*

Biodlarmöte i Sävarådalen

Den 23 maj hölls ett biodlarmöte för biodlare i Sävarådalen med Nordiska bin. Sävarådalen ligger strax norr om Umeå och sträcker sig Storsävarträsk i väster och ut till havet i Skeppsvik ca 2 mil norr om Umeå. Närmare 30 biodlare och intresserade samlades vid hembygdsgården i Sävar för att lära mer om det Nordiska biet och hur man kan förbättra förutsättningarna att skapa ett område i Sävarådalen med bara Nordiska bin.

Per Ruth, som länge varit en av de drivande krafterna i arbetet med nordiska bin i Västerbotten, började med att berätta om det nordiska biets ursprung och historia i Sverige samt Föreningen Nordbis arbete med att bevara det inhemska Nordiska biet. I Umeå området odlas nordiska bin 'norr om Umeälven', upp längs Vindelälven, i Tavelnsjö, i Sävarådalen och på Holmön. Holmön fungerar

numera som en genpool för Nordiska bin och används som parningsplats i drottningodlingen. Det finns också ett stort intresse från både biodlarnas och Nordbis håll att även Sävarådalen på sikt ska kunna fungera som renparningsområde.

Efter presentationen fördes gruppdiskussioner om hur vi kan förbättra förutsättningarna för biodling med nordiska bin i Sävarådalen – hur detta arbete kan se ut i praktiken och vilka resurser som behövs.

Nästa möte kommer att hållas våren 2018 och till dess kommer en del av det bakgrundsmaterial som efterfrågades tas fram samt kommer förslag på hur det praktiska arbetet med att förbättra den Nordiska populationen i området att diskuteras.

Sofia Ninnes & Olle Nygren

Första spadtaget . . .

Nytt forskningsnätverk kring nordbiets hälsa

En förutsättning för att nordbiet ska kunna etablera sig väl i norra Sverige är att dels inspirera fler människor till att börja använda nordbiet, dels att utöka våra kunskaper kring en rad olika teman, från praktiska biodlingsaspekter till grundläggande forskning kring faktorer som påverkar nordbiets hälsa.

I de södra och mellersta delarna av Sverige finns det aktiva forskargrupper till och med på universitetsnivå för att uppnå detta, medan detta har saknats i norra Sverige. Under sommaren 2017 har nu en grupp engagerade yrkesbiodlare i Umeå (t.ex. Per Ruth), forskare (Natuschka Lee och Benedicte Albrechtsen på Umeå Universitet, och Jenny Viklund och Malin Barrlund på SLU i Umeå) och lokala biodlingslärare (t.ex. Studieförbundet Vuxenskolan och Umeå kommun) påbörjat ett nätverk för att utvidga både undervisning och forskning kring nordbiet i norra Sverige.

Vi erbjuder andra intressenter till att delta i detta initiativ – antingen i form av aktivt deltagande i vår forskning och undervisning eller genom att bidra med synpunkter, förslag och prover för undersökningar. Vi önskar till exempel att kartlägga mikrofloran hos bin från hela länet

för att undersöka om den bidrar till att nordbiet håller sig friskare än bisamhällen i andra län.

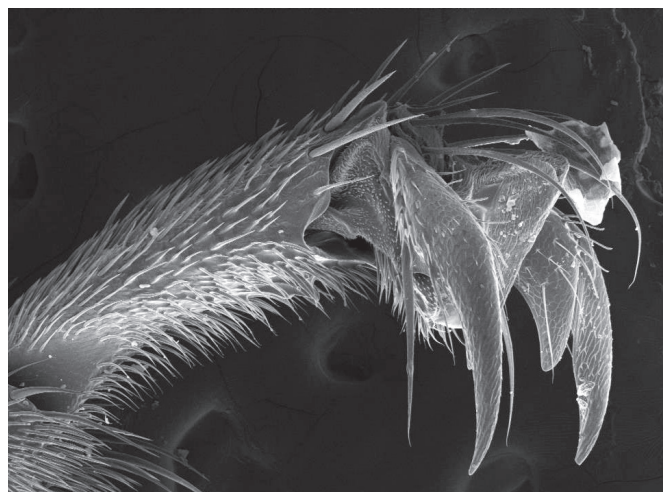
Med hjälp av olika typer av mikroskopitekniker vill vi dessutom bestämma sammansättningen av mikrofloran (se figur xx med tarminnehåll) för att jämföra betydelsen för utvecklingsstadier, samhällen, och hälsonivån. Vi tänker även starta en fotoserie över nordbiet. Bilderna ska belysa olika teman och utställas till exempel på relevanta mässor och mötesplatser.

Teman vi tänker oss är: dokumentation av utvecklingsstadier (från ägg till drottning), bilder av tarminnehåll, karakteristika av friska och sjuka individer i olika stadier, med mera. – *Institutionen för ekologi, miljö och geovetenskap, Umeå Universitet, Natuschka Lee. natuschka.lee@umu.se*

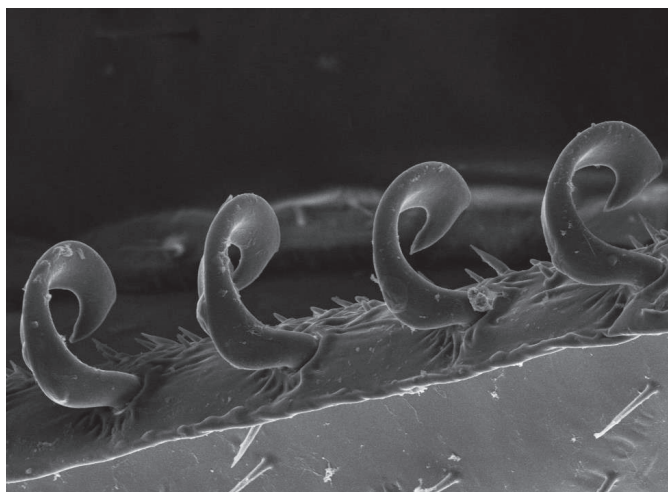
Fotografierna över nordbin från bikupor hos Per Ruth och Rönnebydalens fältstation hos SLU i Umeå är gjorda av Ingvald Loubet (fransk utbytesstudent vid Umeå Universitet), tillsammans med forskare vid Umeå universitet (Cheng Choo Lee, Benedict Albrechtsen och Natuschka Lee).

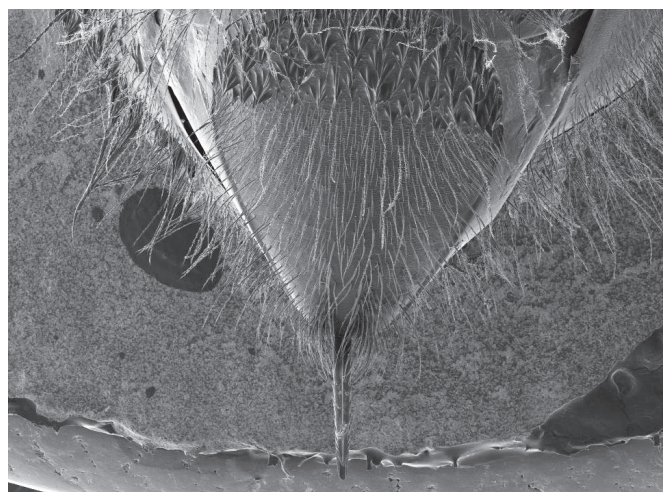
Biets håriga ögon.

Biets fot.

Vingkrokar som håller ihop stora och lilla vingen.

Gadden.

ÄNNU ETT SVAGÅR I VÄSTERBOTTEN

Det började egentligen ganska lovande. Våren och försommaren kom med låga temperaturer som höll tillbaka vegetationens utveckling. Trots detta pågick pollendraget för fullt och samhällena utvecklades bra på många håll. Det brukar ju vara bra när temperaturen håller tillbaka dragväxterna i början så de inte blommar över för snabbt och bina hinner bygga upp sina samhällen innan draget är över. Med en försäsong som i viss mån påminde om rekordåret 2014 hade många biodlare nog ganska högt ställda förväntningar men när hela sommaren sedan gick på sparlåga blev det som det blev -det tredje svagåret på raken för länets honungsproducenter. Här i umeåtrakten hade vi faktiskt bara en enda dag med högsommartemperatur den här sommaren. Efter ett sådant här år får man väl instämma med Mark Levengood: "Det är bara att bryta ihop och gå vidare!"

Möten och kurser

Den 23 maj hölls ett möte för nordbiodlare i Sävarådalen anordnat av Sofia och Mike Ninnes. Se Sofias och Olles artikel!

Umeåortens drottningodlare träffades den 17 maj i Vuxenskolans lokaler i Umeå. Mer detaljerad information från båda dessa möten finns på hemsidan www.nordbi.se

Under sommaren höll jag en kurs i drottningodling med fyra deltagare. I övrigt kan vi glädja oss åt en fortsatt stor tillströmning av nybörjare och att de flesta vill ha nordiska bin. Den här vintern kommer tre nybörjarkurser att genomföras i Vuxenskolans regi bara här i Umeå. Det blir en stor utmaningen att få fram samhällen och drottningar av bra kvalitet i tillräcklig omfattning. Lyckas det vågar vi kanske hoppas att dagens nybörjare inspireras att utveckla Nordbi från ett projekt till en folkrörelse?

Björnen – vår största biskadegörare

Häromdagen fick jag en bigård ödelagd av björn. Trots att jag har mina små bigårdar spridda i skogen är det faktiskt första gången som det inträffar. Antagligen har jag haft tur eftersom björn bevisligen länge strukit förbi mina bigårdar utan att skada något. Den här björnen har tydligen lärt sig hur man får tag på sötsaker och då kan det bli besvärligt. Det har andra biodlare i våra trakter fått erfara. Att björnen fortfarande är det största skadedjuret i länets biodlingar är dock kanske mer ett hälso-tecken för bina än ett glädjeämne för biodlaren.

Drottningodlingen

Hade vi vetat hur sommaren skulle bli hade vi nog inte satsat många ören på drottningodling. Därför får man nog betrakta årets resultat som godtagbart med hänsyn till de förutsättningar som rådde. Umeåortens drottningodlare tog sammantaget fram ett hundratal drottningar och drottningceller. Till det bidrog i stor utsträckning Mats Sundling som under sitt andra år som drottningodlare producerade ett 60-tal drottningar och drottningceller. Med förenade krafter lyckades vi väl nästan mätta

det lokala behovet av drottningar men totalt sett finns det fortfarande ett stort glapp mellan tillgång och efterfrågan. Det återstår att se hur årets drottningar står sig kvalitetsmässigt. Svält väder kan ju i värsta fall medföra dåliga parningar som kan visa sig som drottningförluster och tidiga drottningsskiften kommande år.

Som parningsplatser använde vi Ultervik och Tavelsjö för bruksdrottningar och Holmön för elitmaterial. Tyvärr drabbade det ogynnsamma sommarvädet Holmön särskilt mycket, vilket visar sig i det ovanligt låga parningsutbytet, endast 63 procent äggläggande drottningar av de totalt drygt 60 som vi satte ut. Inte blev det många kilo honung på ön heller denna, för biodlare, gudsförgätna sommar.

Från Hästliden rapporterar Sven Carlsson att årets bi- och drottningodling blev i det närmaste en katastrof. Klart sämsta året i en 30-årig karriär! Inte många dagar över 15 grader i Hästliden. Då är det svårt att para drottningar. Resultatet blev tre drottningar för eget bruk.

En verksamhet som kanske borde få större spridning är produktion av drottningceller för avhämtning. I år har vi producerat en del till våra kollegor i Norrbotten med gott resultat. Kanske kan det bli ett gångbart koncept för att förse våra renparningsområden i norrlandslänen med bra odlingsmaterial när tillgången på färdiga drottningar är begränsad.

I tabellen på nästa sida kan ni som köpt drottningar genom umeågruppen i år ta del av härstamningsuppgifter med mera.

RAPPORT FRÅN UTÖ

Sommaren 2016 var en drömsommar för sol- och badälskare på Utö! Inget regn bara sol och varmt. Sommaren 2017 var inte lika bra för dessa personer men även den torr men svalare!

Jag insåg nog att bina behövde mat så lite stödfodring fick de men tyvärr inte tillräckligt! Mina 4 samhällen dog troligen därför att de inte hann bygga upp tillräckligt med vinterbin. Jag hade en förhoppning att någon svärm skulle hitta tillbaka till mina kupor under sommaren 2017 men tyvärr . . .

2 samhällen har dock klarat sig, Viktorias på Engsholmen och ett av Pelles vid gruvan. Det senare fick drivfoder under sensommaren och vi hoppas därför att det ska klara sig. Bina på Engsholmen har fått leva fritt efter att deras skötare blivit kraftigt allergisk. Tyvärr har jag inte kunnat inspektera dom denna sommar utan vi får hoppas att de överlever sitt fria liv. Förhållandena på Engsholmen och vid Gruvan är mer gynnsamma för bin i och med alla fritidshusträdgårdar som ägarna vattnar under den torra säsongen.

Låt oss hålla tummarna! – *Calle Regnell*

Drottningodling och försålda nordbidrottningar 2017

Avels- drottning	G-värde %	Ursprung	Bedömning					Ägare	Döttrar	Parning
			Sv	Tmp	Kf	Sk	Ky			
PR 15115	100	Hammerdal	5	4	2	4	5	PR	PR 17101 - 107	Ultravik
									PR 17108 - 109	Tavelsjö
									MS 17101 - 112	Tavelsjö
									MS 17113 - 128	Holmön
									MS 17131 - 140	Tavelsjö
									KM 17101 - 106	Holmön
									KM 17107 - 112	Tavelsjö
									SN 17101 - 103	Tavelsjö
									ÖX 17102 - 106	Holmön
PR 15225	86	Bygdeträsk	5	4	3	4	5	PR	PR 17201 - 206	Holmön
									PR 17207 - 208	Tavelsjö
									PR 17209 - 210	Ultravik
PR 14862	93	Bygdeträsk	5	5	3	-	5	CD	ÖX 17101 - 103	Holmön
									MS 17201 - 212	Holmön
ÅJ 14901	97	Skedvik	5	5	3	4	5	ÅJ	PR 17301 - 317	Ultravik
ES 16901	100	Hjoggböle	5	4	3	3	5	ES	ES 17101 - 102	Tavelsjö
									ES 17103 - 109	Holmön
									ES 17120 - 130	Tavelsjö
SS16201	96	Solberg	5	4	3	3	5	SS	SS 17101	Tavelsjö
									SS 17201-208	Tavelsjö

Per Ruth per.ruth@sofiehem.ac

BIAVL I GRÖNLAND 2017

Det er nu seks år siden, at vi fik vores bier fra Nordsverige, og de trives fortsat godt i landet. Jeg tilså bierne første gang i midt i maj, og det viste sig at 14 ud af 17 familier havde klaret vinteren. Det var dog kun halvdelen, der var stærke, så den første tid måtte jeg bygge de svage samfund op ved at tage yngeltavler fra de stærke og give til de svage samfund. I juni måned var alle bistader i god stand.

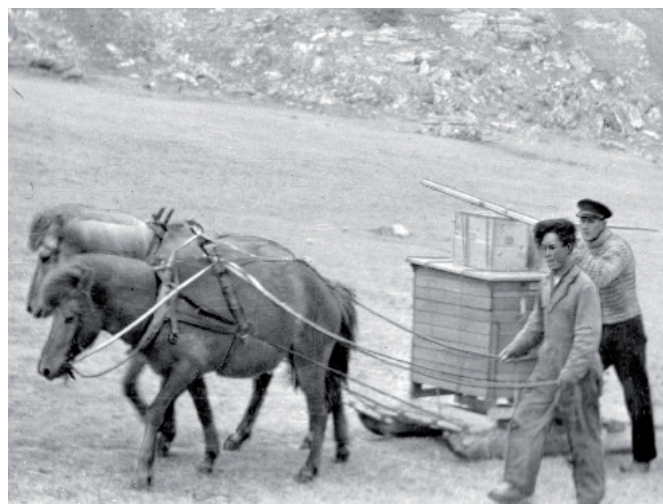
Beklageligvis var sommeren i år usædvanlig regnfuld og blæsende, så der blev ikke meget honning til salg. Det blev blot ca. 10 kg pr. bistade, så jeg kunne ikke sælge til supermarkederne i Grønland i år. Til gengæld fik jeg en ny kunde, nemlig michelin-restauranten NOMA i København, hvilket var en stor ære for en lille biavler i det fjerne Grønland.

Det er i år lykkedes at få etableret en officiel beskyttelseszone omkring bigården. Nu er det kun tilladt at have brune bier i en radius af ca. 10 km omkring Narsarsuaq. Dette burde være nok til at sikre bestanden fremover. Der er fortsat interesse for at etablere nye bigårde i Grønland, men indtil videre er det ikke blevet til noget.

Årets billede stammer fra 1950, hvor det første forsøg med bier i Grønland fandt sted. Det var fuldmægtig Schwartz-Hansen, der i samarbejde med Dansk Biavler-

forening fik fløjet 10 bistader til Grønland med Catalina via Island. Bistaderne blev givet til lokale færeholdere. Det blev dog kun en kortvarig fornøjelse, da man ikke kunne få nye dronninger til staderne. De sidste bier døde i 1954.

På billedet ses færeholder Hanserak Frederiksen, der transporterer bistader over fjeldet på hesteslæde. (Foto: Schwartz-Hansen 1950). – Ole Guldager.

Nordiskt bi i maskrosens pollengryta.

Medelpad:

Gott och väl – tråkigt – men gott och väl igen

Denna min andra drottningodlingssäsong gick bättre än min första. Jag fick till 10 st kläckta drottningar. Det var lite för många för min minimala bigård så jag fick ta hjälp av tre stycken andra biodlare för att fylla parningskuporna med skötebin. Som tack för hjälpen fick de en av de parade drottningarna var.

Så långt var allt gott och väl. Drottningodling är mycket intressant. Det kommer jag nog att fortsätta med. Men så kommer vi till detta med att få till ett område där man kan para sina jungfrudrottningar. För detta har vi ju de senaste åren tänkt oss ett par socknar i nedre Ljungandalen söder om Sundsvall. Där fick jag i år tillåtelse av hembygdsföreningen i Attmar att placera ut mina parningskuper på deras mark.

Men samma kväll som jag hämtade mina parade drottningar – och precis satt mig i bilen – plingade ett meddelande in i telefonen. Det var från en av våra nordbiodlarkamrater som just hade tagit hand om en svärm på en plats några få km bort. Och denna svärm var inte nordbin!

Det område vi talar om ligger inte långt från Sundsvalls stad. Det är till stora delar gamla jordbruksbygder, inklusive den gamla bruksorten Matfors, med ganska stor befolkning. Det är nog bara att dra slutsatsen att här bor för många människor för att kunna ha koll på alla nya biodlare och övertyga dem om att skaffa nordbin.

För renparning tror jag att vi måste släppa tanken på denna trakt. Men i mån av tid och möjligheter får vi fortsätta att propagera för att det i alla fall ska vara ett allmänt nordbiområde liksom resten av södra och västra delarna av Medelpad.

Men det finns ett annat område nordväst om Sundsvalls

stad av en helt annan karaktär som jag har funderat på en tid. Området är ett bergigt skogsområde mellan våra två stora älvar där bebyggelse endast finns spridd i ett par smala dalgångar som sträcker sig ungefär parallellt med älvarna.

Här finns endast ett fåtal biodlare och dom betraktar sig som nordbiodlare. Samhällen har i regel köpts från Jämtland. Några drottningar har köpts in från Västerbotten. Från centrum av detta område är det mer än en mil till andra typer av bin (hoppas vi). Samtidigt är det inte avsevärt långt från min egen bigård.

Eftersom man här inte haft varroa tidigare har det inte varit aktuellt att flytta parningskuper hit. Men nu har till och med varroan hittat till dessa undanskymda platser – så nu finns inte det hindret. Jag har precis börjat förankra tankarna om en parningsplats här och det verkar lovande.

Det problem som finns är att jämtbina inte är några 100-procentare precis. En av mina kontakter i området mätte vingvärderna på två kuper med bin (Jämtlandshärstamning) för ett par år sedan och fick värden runt 60%. Så den stora uppgiften här är att införskaffa och byta till riktiga nordbidamer hos dessa biodlares (gissar jag) sammanlagt 15 – 20 kuper.

Detta känns som ett mycket mer realistiskt projekt än det med att skapa ett renparningsområde i nedre Ljungandalen. Och det är gott och väl så långt i alla fall!

Vi Nordbiodlare i Medelpad har en facebookgrupp som gör att vi har ett informationsforum och kontaktnät. Alla befintliga eller blivande nordbiodlare i Medelpad är särskilt välkomna att söka medlemskap i denna grupp:

Nordbiodlare Medelpad.

Sven Nordström

NORDISKA BIN PÅ GOTLAND

Hösten 2014 diskuterade jag och min biodlarkollega Erik det faktum att våra ”gula” bin hade benägenhet att sätta yngel mycket sent på hösten. Vi var båda införstådda med vad det innebär för varroakvalstrets möjligheter att reproducera sig. Både Erik och jag är inbitna gulbiodlare och det var med stor bävan jag framkastade tanken på bin med annan raskaraktär (nordiska) i just detta avseende kändes väldigt mycket som att svära i kyrkan! Döm om min förvåning när det visade sig att Erik varit inne på precis samma tankegångar!

Kontakt togs med Nordbi-projektet och sommaren 2015 introducerades ett antal drottningar som invintrade på egna bin. Vi kunde under hösten 2015 konstatera att dom mörka samhällena upphörde med yngelsättning 2-3 veckor tidigare än de ”gula” och det var ju det vi i första hand ville uppnå.

Egen parningsö

Sommaren 2016 odlades ett mindre antal drottningar för parning på en liten ö (50 ha) några km öster om södra Gotland. Resultatet blev ett 15-tal renparade mörka drottningar som tillsattes i samhällen och invintrade på i huvudsak egna bin. De ”mörka” samhällen som varit igång sommaren 2016 hade så smått imponerat på mig genom sin förmåga att uträtta mycket med en relativt liten bimassa jämfört med de gula samhällen jag under lång tid haft i min biodling!

Granne med Hoburgsgubben

Våren 2017 är bland de kallaste jag upplevt under mina 30 år som biodlare. Mycket få flygdagar för bisamhällena i april och långt in i maj och naturligtvis foderbrist i många samhällen...dock inte i de mörka där det i de flesta fall fanns gott om foder kvar.

Vår lilla lokala ”Nordbigrupp” hade nu utökats med ytterligare en medlem, Cattis Järnmark, som har sin verksamhet förlagd till den allra sydligaste delen av ön och det bestämdes att vi skulle placera så många mörka samhällen som möjligt nere vid Hoburgen för att kunna få till stånd någorlunda säker parning av drottningar där. Ett 15-tal samhällen med mörka drottningar placerades ut i området som är mycket glest ”befolkat” av honungsbin. Ca 80 drottningar har parats i området under sommaren och tillsatts i de bisamhällena som den lokala Nordbi-gruppen förfogar över. Tillsättningarna har inte varit problemfria, det verkar som

om tillsättning av rasfrämmande drottning kan vara lite mer vanskelig än en ”normal” drottningtillsättning.

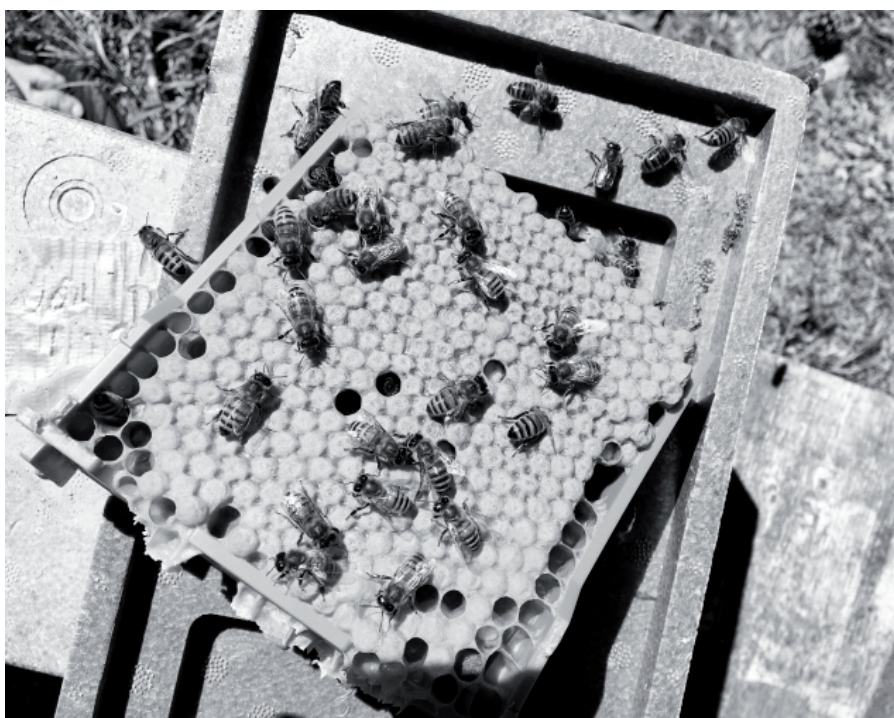
Glädjande uppslutning

Under sommaren 2017 kände vi oss mogna att sätta ner foten” och helt enkelt satsa för fullt på de mörka bina. Vi beslöt att kalla biodlare i området till information om våra planer. Återigen var det med viss bävan vi förberedde oss inför sammankomsten. Ett mörkt bisamhälle fanns på plats så att besökarna kunde få bekanta sig lite närmare. Bina uppförde sig synnerligen väl och samhället behandlades med mjölksyra utan att vare sig rök eller skyddsutrustning behövde användas. Förvåningen hos de närvarande över de mörka binas temperament var påtaglig!

Om det nu berodde på binas goda uppförande eller presentationen av våra planer får vara osagt, det visade sig att intresset för de mörka bina var stort, och faktiskt, odelat positivt! Den lokala nordbigruppen som förväntat sig åtminstone en del synpunkter på införande av en ny (egentligen gammal) ras i området kunde något förvånat registrera det positiva mottagandet.

Inför 2018 har ytterligare mörka samhällen placerats ut i området vid Hoburgen för att säkerställa dominans av mörka drönare i lufttrummet där. De erfarenheter vi haft under 2017 med svårigheter att tillsätta rasfrämmande drottningar gör att vi planerar att under 2018 saluföra kläckfärdiga drottningceller till biodlare i området.

Vi vet att vårt lilla projekt följs med intresse från olika håll på ön men vi skyndar lite långsamt och vår prioritering är i första hand att få till stånd en ”säker” parningsplats i området vid Hoburgen! Vi kommer tills detta är klart att vara beroende av en del genetiskt material från annat håll. – Åke Lyberg.

Så här tätt lägger en bra parad drottning.

EN FULLMATAD SOMMAR I DALSLAND

Just nu i inledningen av oktober öser regnet ner, men det är vackert med träden ännu i sina höstfärger. Medan honungen måste stå på tork för att dra ner vattenhalten, så blir det tid över till annat – t ex försöka få till ännu ett nummer av NordBi-Aktuellt. Den första artikeln har redan ramlat in och den var mycket intressant och uppmuntrande för vår verksamhet. Sommaren är en intensiv tid och avgörande viktig för om vi ska nå ytterligare framsteg eller om vi ska stå och stampa på fläcken eller i värsta fall backa. Vad den här tidningen ska innehålla är just hur det gått i olika delar av landet; om vi kan sätta oss ner och njuta i höstmörkret, nöjda över ett gott resultat och så smått börja planera för en ny sommar, eller... Övervintringen är ju helt beroende på samhällenas styrka och kondition på hösten. Hösten 2015 hade vi starka samhällen – inga vinterförluster. 2016 var ett uselt år utan sensommardag, vilket gav svaga samhällen och en del vinterförluster hos många. Det här året fick vi ett sent men starkt ljungdrag i augusti, så nu har vi invintrat starka samhällen med gott hopp om god övervintring. Starten var således inte helt enligt biodlarens dröm och dessutom var våren sval, vilket ledde till försenad start på drottningodlingen. Och när vi väl kom igång var inte bina så helt angelägna på att dra upp drottningar. Drottningtillströmningen till Lurö var inte imponerande till en början.

Sex drönarsamhällen kördes ut till Lurö i slutet av maj. Det var samhällen med en bred genetisk bas. Det har ju diskuterats om det måste vara systerserie på parningsplatsen om det ska få kallas station. Vi har varit (nästan helt) överens om att vi bör välja systerserie om vi har en speciellt viktig egenskap, t ex varroaresistens, som vi vill ha in i vår population, annars är omsorgen om vår

begränsade genetiska bas viktigare. Vi har ju en annan situation än de som har raser med obegränsad möjlighet till import av avelsmaterial. De kriterier vi utgår ifrån vid valet av drönarsamhällen för Lurö är: hundraprocentiga vingvärden, bästa temperament, inget kalkyngel och lågt kvalsterantal. Jag presenterar detta för Magnus Gröntoft på Jordbruksverket och frågar om vi dessutom måste ha systerserie för att få del av de bidrag som stationer har rätt till. Det är ju Magnus som beviljar pengarna som sedan SBR delar ut. Han svarar klart och entydigt, att detta avgör ni bäst själva. Jag drar en lättnadens suck!

2016 hade vi rekordmånga drottningar ut till Lurö. Det blev 1200 stycken vilket egentligen var för mycket. Även om den sista omgången blev parad, vet vi inte med hur många drönare. När vi en vecka hade 250 drottningar på plats och räknar med att varje drottning parar sig med 20 drönare, så går det åt 5000. I år räknade vi med betydligt färre drottningar i och med att östgötarna öppnat en egen parningsplats ute i skärgården. Vid sammanräkningen visade det sig dock att vi kom upp i 774 utplacerade drottningar från 9 odlare. Parningsprocenten ligger kring 80. Så vi var mer än nöjda!

Den egna drottningodlingen resulterade i drygt 200 ägg-läggande luröparade drottningar, som tillsammans med 140 från Arne Andersson och 25 från mina samarbetspartners på hemmaplan, Linda & Martin, resulterade i att de flesta som beställt drottningar också fick dem. Vi hoppas och tror, att de levererade drottningarna ska uppfylla våra – och drottningköparnas - uppställda kriterier. Dessutom ska de lägga täta och fina yngelklot med få tomma celler. Det såg i alla fall bra ut i parningskuporna. Här är några av de jag odlat på:

ID	Ursprung	Moder	Parning/nedfall	Bedömning	Vingvärden
IA1590	Bjurholm	IA1331	L15 100	5 5 3 – 5	1,5/-3,4 100%
ACB1502	Krokvåg	IA14110	Vä15	1 5 3 4 5	1,5/-5,1 100%
IA16236	Sikås	IA14109	L16	5 4 3 4 5	1,4/3,5 96%
IA16122	Krokvåg	ACB1502	L16	5 5 3 3 5	95%
HR16xx	Föllinge	HR89-118	L16 20	5 5 3 3 5	95%
AA16410	Sikås44	IA1544	L16	5 5 3 4 5	100%
IA14330	Norisk9	IA12146	L14 10	5 5 3 4 5	96%
IA16438	Noris I	A14330	L16	5 5 3 5 5	1,5/-4,0 100%

Nytt material

Jag vill ha tillgång till så mycket av vårt material som möjligt både för drottningodling och som potentiella drönargivare på Lurö. I år fick flera av oss ta del av det material Alf Andersson hittade i Sveg och som hade 100-procentiga vingvärden. Alf försåg Jean Berg med odlingsmaterial och Jean tog fram ett 30-tal drottningar som parades på Lurö. Jag har 2 av dessa. Jag fick också 2 hammerdal från Per Ruth, odlade av Susanne Nordbrandt - också odlade efter en 100-procentare. Dessutom

en Ekenäs från Håkan Rönnberg, som han bedömer som en "kanon".

Guidningar på Lurö

Varje sommar vill några biodlarföreningar komma till Lurö för att se ön och parningsstationen. I år var det 4 grupper med sammanlagt över 100 deltagare. Dessa guidningar är mycket trevliga då det alltid handlar om mycket nöjda deltagare. Vi vandrar över ön och ser på floran och på historiska minnen för att komma fram till Basteviken, där vi har vår verksamhet, lagom till en läck-

ARBETET MED DE MÖRKA BINA I FINLAND 2017

Allmänt

Liksom under många av de senaste åren har biodlingen förändrats mer och mer och blivit allt mera krävande. Vinter 2016-2017 var i Finland huvudsakligen mild och snöfattig. Starka och friska bisamhälle klarade sig bra. Naturligtvis dog alltid något samhälle pga av foderbrist. Vi har nämligen ganska mycket sydliga gener i våra gula bin. De mörka bina klarade sig däremot väldigt bra. I hela landet hade vi ungefär femton procent vinterförluster. I min biodling ca tio procent. Nästan alla var orsakade av drottningssjukdom. Förra sommaren hade vi ganska dåliga parningsförhållanden och många samhällen bytte därför drottning sent på hösten. Trots att vinter var varm, kom våren sent och vädret var länge svalt. De samhällen som efter vintern var starka och birika utvecklade sig bra, men de bifattiga var länge i svårigheter. Hela sommaren var sval och heta dagar var riktigt sällsynta. I stora delar av landet var det också mycket regnigt. Det svala och molniga värdet medförde ändå,

att växter blommade relativt länge och bina hade god tid på sig att samla nektar och pollen. I hela landet blev honungssköörden något under det normala, men här i södra Finland där det inte var så regnigt, blev honungssköörden bättre än på länge. Många av de mörka samhällen samlade hundra kg honung per samhälle. Under vintern kommer vi att forska huruvida det finns skillnader i honungen mellan mörka och gula bin.

Ny förening

Nu har vi slutligen grundat en förening för de mörka

er lunch. Sedan är det dags att gå ut till bina och visa bl a på drönarsamhällena. Det är alltid med förvåning de får erfara hur fromma de nordiska bina i verkligheten är. Helt annorlunda än vad de hört berättas.

Vi ser tillbaka på ett intressant och bra år med hårt arbete och gläds åt att samhällena är invintrade i god kondition. Nu ska foderlådorna tas hem och sedan återstår bara behandlingen med Oxamaten. Nedfallet ska räknas på nedfallsbrickor och förhoppningsvis ska jag finna många samhällen med litet nedfall. Detta är numera ett av våra viktiga kriterier för avelsurvalet. – *Ingvar Arvidsson.*

bina. Föreningen heter Suomen Tumman Mehiläisen Hoitajat, Finlands Biodlarförening för det mörka biet. Föreningen är medlem i Finlands Biodlares Förbund. Medlemsantalet är nu något över tjugo. Föreningen har också en viktig roll i planeringen av nästa sommars SICAMM-konferens.

Drottningssodling

Drottningodlingen gick inte heller precis enligt planerna. Våren var sen och kall och vi var bortresta i början av juni. Därför kunde jag börja drottningodlingen först

den 17 juni. Början var problematisk. Cellbyggarsamhällena var ovilliga att mata larverna och det svarta drottningssjuk-viruset förstörde den största delen av larverna. Först den fjärde omlarvningsserien var lyckad. Därefter gick allting normalt. Jag odlade totalt nio omlarvningsserier från sju olika drottningar. Det sämsta vingindexvärdet av de använda avelsdrottningarna var 94

% och många var 100 %-iga. Till parningsholmen körde vi 150 parningskassetter. Parningsresultatet var ovanligt gott, över 95 %. Det planerade andra parningsvarvet lyckades inte, därför att det första varvet hade förbrukat nästan alla drönare.

Testbigård

Jag har också varit med i NordGens melliferatestprogram. Förra hösten fick jag fem stycken drottningar från Norge. De blev väl accepterade i avläggarna, men ett samhälle dog ändå under vintern. Orsaken till det kunde jag inte hitta. Till testbigården hör också sex samhällen med mina egna drottningar. Liksom alla mörka samhällen i den här regionen, utvecklade sig testsamhällena långsamt under våren. Läget förbättrade sig ändå så småningom och nu på hösten var samhällena i bra skick. Just framför bigården fanns en rapsåker som blommade kraftigt under tre veckor. Därifrån samlade bina relativt mycket honung. Medelskörd i de här samhällena var 82 kg och det bästa 143 kg. Nu är det intressant se hur bina klarar sig under vintern, då rapsfröet hade behandlats med neonicotinoidbetning. – *Aimo Nurminen.*

ÅRETS SÄSONG PÅ VÄDERÖN

Årets säsong har bjudit på toppar och dalar. Vädret har inte varit på biodlarens sida i vår trakt. Lång kall vår, torr kall sommar och en sensommar/höst som bjöd på kylslaget väder och mycket regn. Sommarhonungen uteblev undantaget vissa privata bigårdar längre från kusten, hösthonungen inkom men blev inte rik pga få dagar med dragväder. Som väl var klarade bisamhällena detta över förväntan, det blev fler avläggare och odlade drottningar än målsättningen. Samhällena ser överlag bistarka ut.

Så välanpassade!

Vår och försommar fick vi stödmata våra privata gula (traktens blandning), i vissa bigårdar ända fram till juli. De vuxna nordiska samhällena klarade sig utan stöd. Egenskapen att bättre hushålla med foder och invänta med yngel tills inkommande drag i kombination med lägre flygtemperaturer har hos oss visat på nordiska bina anpassning till vårt klimat till sitt yttersta. Som grädde på moset har de nordiska bina hämtat hem större volymer ljung/sensommar honung jämfört med traktens gula bin (berör även bigårdar med bin av båda typer). Vi förstår faktiskt inte riktigt hur ett så ekonomiskt och miljömässigt fördelaktigt bi kunde utbytas mot mera resurskrävande importbin i trakter utan tidiga odlade arealer? Hur gick det till? Vore jag t ex äppelodlare eller trädgårdsodlare så skulle jag nog föredra att hålla eller hyra in bin som flyger och jobbar även i lite lägre temperaturer? Varför håller de som pollinerar inte inhemska bin (deras möjligheter att pollinera är något bättre pga lägre flygtemperaturer)?

Trots kall vår kom odling av nya drottningar igång ganska tidigt. Våra bin startade upp med många drönare redan i mitten av maj och i slutet av samma månad var det mängder. Väderön öppnades tidigt i juni (startade utflytten i slutet av maj). Totalt parades 115 nordiska drottningar på Väderön i år. Av dessa var 86 drottningar

odlade av Nordens Ark och 29 av andra nordbiodlare (av totalt 45 gästande apideor/biodlare). Trots inte helt gynnsamt väder blev utfallet ganska bra i slutändan. Själva odlandet gick inledningsvis trögt, men lite längre fram på säsongen blev antalet uppdragna celler fler. Införskaffandet av ett kläcksåp underlättade om inte annat för bina som slapp bli störda av ruvceller.

Antalet samhällen ökar

I nuläget har vi invintrat 26 samhällen på Nordens Ark och har nu 13 nordiska samhällen i två av våra privatägda bigårdar. Dessa utgör dock reserver och odlingsmaterial till Arken (agerar hängare och livrem för Nordens Arks avelsmaterial samtidigt som del av våra privata bin numer är nordiska). Utöver dessa återfinns ca 15 nordiska samhällen ytterligare i Sotenäs (merparten i närhet till Nordens Ark). Vi har etablerat samarbete och levererat material/ larver/drottningceller och drottningar till biodlare i Va Götaland (Södra inland, Björkö, Hönö, Askim). Vi hoppas att samtliga inblandade lyckas väl och gärna återkommer. Att nordiskt bi passar väl i våra trakter råder det enligt vårt sätt att se på saken ingen tvekan om.

På tal det nordiska biets egenskaper: En är minskad benägenhet att röva. Det har visat sig mycket behagligt denna sommar. Avläggarna på Nordens Ark har fått tillväxa ifred utan behov av att värja sig mot tjuvbin. Omvänt har våra gula bin i dragtorkan varit en hoper huliganer mot mindre samhällen (ve den som lämnar en stor dörr öppen).

Både vingindex och egenskaper

Vi ser vingindex som ett viktigt verktyg men försöker ägna just arttypiska egenskaper (bevarande av dessa) lika stor vikt. Sådant som storlek, färg, flygtemperatur, täckvax, sätt att lagra honung, uppförande på kakor mm, är av lika stor vikt som att kontrollera att avelsmaterialet är rasrent. En av de egenskaper som vi ägnar stor uppmärksamhet är nordiska bins förmåga att invintra på sin egen honung, även av typ ljung som hos oss på många platser dominerar vissa år. Vi tror att förlusten av inhemska honungsbin är den tyngst vägande orsaken till frånvaron av vildboende honungsbin i Sverige/Europa. Varroan kom som spiken i kistan i min tro om saken (försvårade och förvärrade). Eftersom vi tror att nordiska bins anpassning till klimatet och nektarkällorna är orsak till att dessa kunde överleva i vilt tillstånd, inleder vi så smått invintringsförsök/-studier med ljunghonung. Vi ser egenskapen att överleva på eget indraget foder som viktig att bevara och lika viktigt att belägga att denna egenskap inte förlorats (att denna egenskap har funnits är inte omtvistat).

INGEN LYCKAD TESTNINGSVERKSAMHET!

I samarbeid med det nordiske genressurssenteret organiserte Norges Birøkerlag en test av brune bier fra flere dronningavlere i Norge, Sverige og Finland. I 2016 ble det avlet 250 dronninger som ble sendt ut til testverter i Norge, Sverige og Finland. Sesongen 2016 var ikke den beste for dronningavl og noe færre dronninger enn planlagt ble sendt ut. Noen av dronningene ble også sendt seint i sesongen.

I 2017 skulle dronningene testes for følgende egenskaper: fravær av aggresjon, tavlefasthet, svermetrang, honningutbytte og varroaresistens. Sistnevnte egenskap baserer seg på målinger av varroamiddens populasjonsvekst fra vår til høst samt bienes evne til å renske ut nåledrept yngel. Testingen følger SMARTBEES protokoller og veiledninger for registrering av egenskaper. Kort oppsummert ble denne testen en gedigen fiasko. Med noen få hederlige unntak har ikke testverteene levert resultater i nær-

Men det är lite nervöst det medges. Har tidigare gjort liknande försök med våra egna gula bin. Vet att de klarar sommar honung som vinterfoder utmärkt. Vet att de vissa milda vintrar klarar ljunghonung som vinterfoder. Men vet också att om vintern blir lång och kall utan möjlighet till rensflykt, så orsakar ljunghonung hos gula bin utsot (samhället går under om inte sarg och ramar byts ut mot rena).

Har lite praktik att luta oss emot. Vet att ett bjurholmsamhälle haft enbart eget foder sedan 2014, samt att detta har sommarskattats två år. Detta samhälle finns i Smögen och har garanterat haft hög andel ljunng i kupan under gångna vintern. Ett Åby, Krokvåg och en Fjellbacka har invintrats på ren ljunng 2016-2017 (samtliga övervintade). Samtliga dessa samhällen är sk fribyggebien. I år invintrar vi 2 typen ljunng. 3 samhällen har fått behålla 60-70% eget foder, övriga har fått behålla 20% eget foder. Matning sker med egen uppblandad sockerlösning. Urvalet av samhällen som fått behålla eget foder har utgått från tillgängligt material och hur väl de själva förbättr sig (välutfyllt, väl täckta kakor och lagom utrymme för vinterklotet att starta).

Drömmar och hopp

Vi ser med spänning fram emot våren detta år av flera skäl. Vi drömmar och hoppas att vingindexvärdena på årets parningar utfaller väl. Vi hoppas att kunna öka antalet odlade drottningar nästkommande år, förutsatt att vi har köpare/förfrågningar. Om inte så satsar vi på att nå 100% 100%are (målsättning), samt avläggare till försäljning (trycket på dessa har varit högre än på våra drottningar). Vi känner trots allt av ett ökat intresse för nordiska bin (vi hade dock gärna önskat att kunskapen om nordiska bin ökar, eftersom myter och sanningar tenderar att nämnas lika ofta).

Vi önskar god övervintring och en snar vår till er alla.

Nordens Ark/Ann-Charlotte Berntsson

heten av hva vi kunne forvente. Av de 250 dronningene som ble sendt ut i 2016 har vi testresultat på færre enn 50 dronninger. Generelt var testverteene misfornøyd med kvalitet og egenskaper til mange av de dronningene de mottok. Undertegnede må også ta på seg noe av skylden siden oppfølging av testverter nok burde ha vært bedre.

I 2017 var planen å komplementere testen som ble startet i 2016 med å sende ut 120 dronninger til testing. Dronningproduksjonen og paring fungerte greit, men eksport av 15 dronninger til Sverige og 15 dronninger til Danmark ble stoppet på Oslo lufthavn fordi transportøren krevde at levende dyr skulle sendes i en spesiell emballasje som ikke var mulig å oppdrive (flere ukers bestillingstid). Siden Norges Birøkerlag må forholde seg til lovverket for import/eksport ble eksporten avlyst. Det ser ut som et nordisk samarbeid på avl og testing av brune bier blir for kostbart og komplisert til at det lar seg gjennomføre med utveksling av dronninger. De 90 dronningene som ble sendt ut i 2017 skal testes på vanlig måte i 2018. Imidlertid var planen å hente inn eggtafler fra de dronningene som viser gode egenskaper i mai/juni og bruke disse sammen med dronningene som blir valgt ut til videre avls fra testen i 2016-2017 for en ny test av 360 dronninger i 2018-2019. Siden vi ikke har mange dronninger å velge blant fra testen som ble avsluttet nå i 2017 og vi har akutt mangel på testverter som klarer å levere testresultater av en kvalitet som gjør det mulig å velge ut de beste avlsdronningene er det høyst usikkert hva som skjer i 2018.

Med en presset økonomi må Norges Birøkerlag nå vurdere i hvilken grad de kan fortsette å bruke ressurser på avl av brune bier. I tillegg til de utfordringer som Lars Kirkerud nevner ovenfor, blir Norges Birøkerlags innkjøp av tjenester stadig dyrere når lønnsomheten i birøkten har forbedret seg kraftig. Uten å kunne vise til gode resultater blir det mer og mer krevende å forsvare ressursbruken. Før neste sesong vil det bli gjennomført en evaluering hvor Norges Birøkerlag vil involvere de ulike aktørene med interesse for fortsatt avl og bevaring av den brune bia i Norge.

Av mer positive nyheter er at EU prosjektet SMARTBEES har vært vellykket med tanke på å få i gang systematisk avl på svært mange av de neglisjerte og utrydningstruede underartene/rasene av honningbier i Europa. I forbindelse med at SMARTBEES avsluttes i 2018, jobbes det over EU-kommisjonen med å få til en videre finansiering/oppfølging av avlsarbeidet som er igangsatt. Positivt er det også at birøkterne i 3 kommuner i sørlige del av Hordaland (Fitjar, Stord og Bømlo) har blitt enige om å opprettet reinavlsområde for brune bier som omfatter de 3 øy-kommunene. Norges Birøkerlag vil etter en høringsprosess i organisasjonen søke Landbruks- og matdepartementet om opprettelse av et slikt reinavlsområde. – *Bjørn Dahle, Norges Birøkerlag.*

EN LITEN RAPPORT FRÅN NORGE

Været på Sør-Vestlandet har vært katastrofalt dårlig i år. Regn 90 % av dagene i juni, juli og august. Vår største brunbiavler, Sylvi Slettebø, har derfor fått paret langt færre dronninger enn vanlig. I alt ble det 180 denne sesongen inkludert 20 testdronninger til Norges Birøkterlag.

Tor Erik Rødsdalen i Hedmark fikk paret i alt 91 dronninger denne sesongen, De fleste på Deset, men også noen i bigårdene. Han brukte for en stor del avleggere på parestasjonen i stedet for kassetter og fikk nesten 100 % paring.

Det er opprettet en ny parestasjon, Jomfruland, på øya med samme navn i Kragerø-området. I slutten av juni ble det plassert ut 4 sterke og godlynte bifolk med droner fra i alt 6 mødre. To av bifolkene stammet fra Peter Rieber-Mohns populasjon i Nissedal. De øvrige fra Norges Birøkterlags testdronninger fra 2015.

I alt ble det plassert ut 36 jomfrudronninger, 13 av Terje Gundersen, Østfold, 9 av Erik Ballestad, Telemark og 14 av Lars Kirkerud, Buskerud. Kristian Eriksen og Tore Valen bidro med oppal av dronninger og Finn Aage Nordengen med transport, rigging og ettersyn.

Av de 36 dronningene ble 25 godt para. 8 ble ikke gjenfunnet, noe som delvis skyldes lekksje av bier i 2 - 3 av kassetene fra Buskerud og Telemark. Vi fikk da totalt 69 % vellykket paring.

Med hensyn til logistikk, viste det seg greit å komme med ferje til Tårnbrygga på øya og bære kassetene derfra. Her kan man også bruke ei lita vogn. Alt skulle ligge til rette for et større avlsarbeid på Jomfruland neste år.

Det har vært en del avisoppslag om brunbiene i år. Norsk Telegrambyrå og VG

hadde en sak der det ble fokusert på brunbiene som truet husdyrrase. Dette øker nok interessen for biene hos enkelte, men kanskje ikke så mye blant yrkesbirøktere.

På facebook-siden har noen lagt ut gode innlegg om brunbier, og vi har fått følge Tore Valens brunbier som han har i 2-dronningkuber i Ervingsdalen, nokså høyt (ca 470 moh.) i Telemark. Disse har gjort det bra. Sammenlignet med carnica, som han ellers har, har brunbiene vist seg mer utholdende om høsten.

Biene som går høyest (ca. 700 moh.), de hos Marit Hjemgård ved Drevsjø, har greid seg bra gjennom året, selv om lyngtrekket i år ga lite.

Nord i landet har Borghild Kulseng en bigård med 8 bi-

folk, vesentlig brunbier, nær Harstad. Her er det fritt for Varroa. Hun startet med bier fra Per Ruth i Sverige. Har senere sendt følgebier sørover til Sylvi Slettebø og Jens Martin Nybøle og fått varroa-sjekket dronning sammen med følgebiene tilbake. Det er vanskelig å skaffe varroa-frie brunbier til Nord-Norge. Det gis motstridende meldinger både når det gjelder varroa-frie bier i Nord-Sverige, og når det gjelder muligheten for å få dem over grensen. Været skulle ligge an til å pare dronninger lokalt i Harstad-området noen ganger i løpet av sommeren. Men det er variabelt, så avl er vanskelig å planlegge.

Lengst sør i landet, i Lyngdal kommune har Gunnar Andreassen m.fl. fått opprettet en ny pareplass på Hegeland. Denne ligger på ca 300 moh. Det ble satt ut 6 dronegivere og 40 jomfrudronninger. Til tross for mye regn i sommer ble det omtrent 90 % paring.

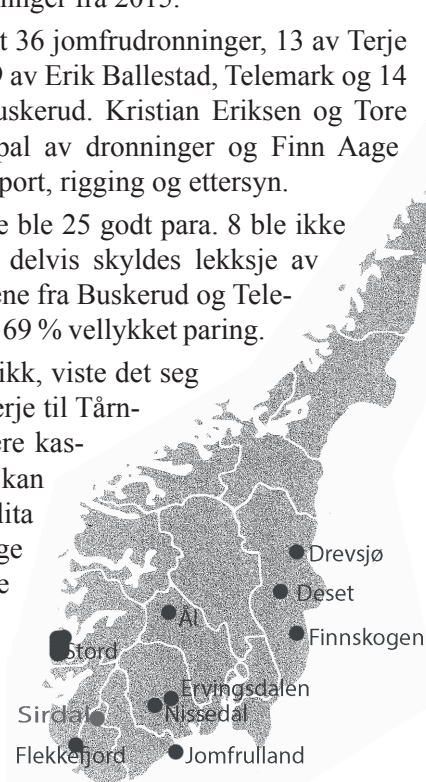
Det er nå også etablert en bigård med brunbier i øvre del av Hallingdal, Ål, ca. 450 moh. Denne er det Hallgrim og Frasha Uppsata som står for. Disse og flere har deltatt på kurs og er interessert i å satse på brunbier. Det var godt sommertrekk i Ål. Her er det langt til andre bigårder og det er gode muligheter for å danne et lite, men veldefinert renavlsområde.

Et spørsmål som stadig er like aktuelt i hele det internasjonale A. m. mellifera-miljøet er: Er biene våre ordentlige brunbier eller er det mye innkryssing? Med støtte fra Landbruks- og matdepartementet, har Nord-Gen, Norges Birøkterlag og Norsk Brunbielag gått sammen om et prosjekt der biene skal karakteriseres både genetisk og morfologisk. Innsamlingen av materiale (droner) er gjort og analysene er planlagt utført i løpet av første del av vinteren. Dette venter vi skal gi bedre verktøy for uttak av avlsbier i framtida.

Flaskehalsen i norsk brunbiarv nå er definitivt mangel på gode dronninger. Det skyldes at avlsarbeidet er for lite omfattende – det er mangel på det meste:

- *Gode, sikre pareplasser*
- *Dedikerte, profesjonelle dronningavlere*
- *Testbirøktere*
- *Lokal kompetanse på avl*

Vi trenger et senter for brunbiavl her i Norge og Norden. Det tidligere instituttet for biavl på Ås lot seg dessverre blende av Krainer-avlen i Tyskland, og brunbiene ble forsmådd. Vi trenger et slagkraftig brunbimiljø i Norge for å kunne konkurrere. Et fagsenter bør også være lokalisert innenfor et renavlsområde, siden det er mye feltarbeid i forbindelse med testing, seleksjon og avl i stor skala. – Lars Kirkerud.

NU NÅR NORDBI HÖGRE HÖJDER I ARVIDSJÄUR

*Kring bikupan från vänster Ulf Isaksson, Åke Kågström, Elvira Johansson, Mikael Johansson, Krister Iseby.
Bakom kameran Mats Furtenback.*

Den 27 juni var ett gäng eldsjälar med om ett lyft av ett samhälle med nordiska bin, som fick sin hemvist på konsumbutikens tak i Arvidsjaur. Vädergudarna var inte på sitt bästa humör, men ingen av deltagarna skydde lite regn. Det var den lokala biodlarföreningen som kommit med idén.

Det skapar bra reklam för biodlingen på orten och ett samtalsämne för alla. Jag kunde klistra på nordbiloggan som reklam på kupan. Tack till alla som hjälpte till!

Så är vi framme vid sommarens drottningodling. Den sena våren gjorde att drönare var en bristvara fram till månadsskiftet juni-juli.

Jag var i kontakt med Per Ruth och han skulle försöka ordna med lite nytt avelsmaterial till oss.

Efter ca en vecka hörde PR av sig och vi skulle pröva med några oparade drottningar. 5 st kom och hämtades ur postlåda mindre än ett dygn senare. Alla bin var döda även följebin.

Det hade förmodligen hänt något under transporten. Vi kom igång sent med vår egen drottningodling på grund av låg drönarförekomst.

Sommaren till trots så har jag och mina vänner odlat fram 17 drottningar, och PR sände oss två drottningar, så att vi har nya drönarstammar på parningsplatsen Raivoberg till nästa år.

En möjlig friparningsplats utanför Älvsbyn har fått tre nordiska drottningar och vi tror att den skall vara fri från andra biraser.

6 drottningar har gått till intresserade biodlare som vill pröva det nordiska biet, det betyder att klustret har vidgats, men mer marginellt.

Det har varit en märklig sommar. Det har svärmat en hel del kring Älvsbyn. Vissa samhällen har totalt svärmat bort, men inget med nordiska bin har drabbats eller haft tendens till svärm.

Det gjorde att det uppstod en efterfrågan på drottningar, som vi inte kunde tillgodose, men jag hänvisade till våra vänner i Umeå. Hur det föll ut vet jag inte.

Sen kom ett antal apideor från projektet, som fördelades mellan dom olika klustren i Norrbotten och var ett välkommet till tillskott till dom tejpade och limmade som fanns, och det är vi tacksamma för. – Mats Furtenback

Här är bina på väg mot högre höjder!

Status over arbejdet med DE BRUNE BIER PÅ LÆSØ 2017

På Læsø er forholdene omkring arbejdet med den brune bi stort set uforandret. Vi har stadig ca. 200 brune bifamilier, som indgår i avlsarbejdet, og det er stadig Kasper K Jensen, Johnny Sørensen, Bjørn Johansen og undertegnede, der har hovedparten af bierne, og det er stadig Bjørn og jeg, der laver dronningerne. Vi er dog blevet lidt flere biavlere i de sidste år, så Læsø Biavlerforening i dag har godt 20 medlemmer.

Honning

Vi har haft 3 gode honning år, hvor bierne har samlet pænt med honning, og vi sælger honningen til en ganske god pris. Efterspørgslen efter honning fra brune bier er markant, og alle biavlere får solgt deres honning inden næste høst. Selv om vi har haft en kold og blæsende sommer, lykkedes det alligevel at få honning i kasserne i sidste halvdel af august. Lyngen fik meget vand i løbet af sommeren, og den blomstrede helt fantastisk fra slutningen af juli, hvor vejret stadig var køligt og blæsende. I sidste halvdel af august fik vi sommervej, og det redede honninghøsten for 2017.

Forening for brune bier i Danmark(BBD)

I slutningen af august 2016 fik Læsø Biavlerforening besøg af ca. 30 biavlere fra fastlandet, der kom til Læsø med det formål at se brune bier og danne en forening til støtte for arbejdet med brune bier i Danmark. Foreningens navn er: "Foreningen for brune bier i Danmark". Foreningen arbejder for: 1) At udbrede kendskabet til den brune bi, 2) En aktiv strategi i bevaringsarbejdet samt 3) At markedsføre honning fra brune bier. Foreningens hjemmeside hedder: www.brunebier.dk

Øen Endelave

I de senere år har der været en stigende interesse for brune bier i Danmark. Det har bl.a. betydet, at der på øen Endelave ud for Horsens fjord udelukkende må holdes brune bier. Endelave er godt 13 km², og det er altså ikke nogen stor ø, men dog stor nok til, at der kan være en pæn bestand af brune bier. I modsætning til Læsø, hvor det er forbudt at indføre bier, er Endelave et godkendt renparringsområde for mellifera bier. Derfor har interesserede biavlere nu mulighed for at få parret deres egne brune dronninger på øen.

Ministerbesøg

I midten af maj kom Miljø- og Fødevareminister Esben Lunde Larsen til Læsø bl.a. for at få et indtryk af bevaringsarbejdet med øens brune bier. Det blev til et længere møde, hvor Bjørn og jeg havde mulighed for at vise ministeren foreningens udstilling om brune bier i Skovhytten. Desuden så vi parringsområdet på den østlige del af Læsø, og vi fik lejlighed til at fortælle om arbejdet med bierne. Vi omtalte også de positive og

negative vilkår, som er resultatet af den eksisterende ordning, hvor øen er opdelt med et parringsområde i den østlige ende. Ministeren var meget interesseret i problemstillingen, men der fremkom ikke forslag om ændringer i vilkårene.

Det ser ud til, at der ikke er politisk vilje til at ændre på forholdene. Øen vil fortsat være opdelt, så den største del af Læsø udgøres af et område, hvor der ikke stilles krav til racetilhørsforhold. Parringsområdet er på den østlige del, hvor der udelukkende må være godkendte brune bier. Dette område er netop i år blevet gennemgået for at kontrollere, at reglerne bliver overholdt. Resultatet var positivt, og det er også vores indtryk, at der hos alle biavlere på Læsø er vilje til at overholde betingelserne. Det er også vores indtryk, at den oprindelige tanke, hvor hele Læsø er forbeholdt brune bier, kun kan gennemføres, hvis alle biavlere på øen bliver enige.

Foredrag om brune bier

Læsø biavlerforening laver hver sommer foredrag om de brune bier. Det sker én gang om ugen, hvor vi bruger en times tid til at fortælle om bier. Interessen er stor, og der møder 30 – 60 interesserede personer op til disse arrangementer. Desuden efterspørger forskellige grupper besøgende foredrag om bier. Foredrag om salt, tangtage og også brune bier bliver tit et led i den række af arrangementer, der udfylder programmet for et Læsø besøg.

Fremtiden

Hvordan er fremtidsudsigterne for den brune bi på Læsø?

Biologisk set er den eneste rigtige løsning, at hele øen forbeholdes mellifera bien. Det kan der ikke være mange meninger om. Men det kræver som omtalt tidligere, at biavlerne på Læsø bliver enige om det. Det er vi stadig ikke, og kun fremtiden kan vise om det lykkes med tiden.

Vi håber også, at nogle af de nye og yngre biavlere, der er kommet til i de senere år, vil udvide og arbejde med et større antal bifamilier. Det er vigtigt, at bestanden holdes på et niveau på mindst 200 brune bifamilier og helst øges. Det er desuden en ufravigelig kendsgerning, at en del af Læsø Biavlerforenings medlemmer har nået en alder, hvor fysikken begynder at sætte begrænsninger. Lysten til at skære ned på aktiviteterne er udtalt hos flere af os. Vi har i øjeblikket et generationsskifte-problem, men vi håber selvfølgelig, at de nytilkomne biavlere har lyst til at overtage en større del af bevaringsarbejdet.

Carl-Johan Junge

Så här stort intresse är det när Björn Johansen berättar om Läsö-biet.

Björn Johansen i samspråk med ministern och hans adjutant.

NYA TAG I ÖSTERGÖTLAND

I Östergötland har vi i år startat upp en ny parningsstation på Kyrkogårdsskärr i Gryts skärgård. Där bor under stora delar av året biodlarna Anders Ridderström och Åsa Sjöberg, som låter oss bedriva parningsverksamheten i deras trädgård och omgivande naturreservat. Själva har de tidigare haft Buckfastbin men beslutade sig för att i år byta till det nordiska biet, vilket fick oss att flytta verksamheten från Fångö till Kyrkogårdsskärr. Fyra avläggare fick bli starten på deras nordbiodlarkarriär. Det kommer med andra ord att finnas bin där året runt, vilket gör att vi lättare kan komma igång tidigt på säsongen.

I år inleddes arbetet runt midsommar och pågick till den 10 september då de fem drönarsamhällena av Ekenäslinjen och de sista parningskassetterna med drottningar fraktades tillbaka till fastlandet.

Förhållandena och floran verkar vara väldigt bra på ön och de intilliggande öarna, som ligger inom flygavstånd för bina. Dock rådde under denna sommar svår torka under långa perioder, vilket givetvis påverkade nektartillgången negativt. Något som var positivt var att samhällena trots torkan behöll drönarna ända in i september vilket i regel inte sker på fastlandet.

När det gäller årets resultat är den fullständiga sammanställningen i skrivande stund inte helt klar, men uppskattningsvis lyckades vi totalt på Kyrkogårdsskärr i år få fram minst 240 parade drottningar av omkring 350 uttransporterade.

Den ganska låga parningsprocenten misstänker vi till stor del bero på en stor andel återanvändning av bin i parningskassetterna och att bina då har en tendens att vilja ha ihjäl de för andra gången nytillsatta drottningarna.

Under sommaren fick vi kännedom om två italienska samhällen på Ormö 9 km bort där drottningarna skiftades men vi har ännu inte noterat några gula inslag i bina som parades på ön, så vattenbarriären verkar ha fungerat.

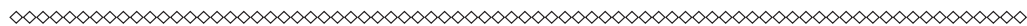
På det stora hela känns det mesta mycket positivt med den nyuppstartade parningsstationen där Anders och Åsa gjort en stor insats för att underlätta arbetet och vi ser fram mot bättre resultat nästa år, där fler drottningodlare tar del av möjligheten att få säkra parningar.

Robert Svensson/Håkan Rönnberg

Full fart på Kyrkogårdsskärr!

NORDBIKONFERENSEN 2018

Vartannat år möts vi till en viktig konferens där verksamheten redovisas och framtiden planeras. Många intressanta föredrag lovar vi och mycket trevlig social samvaro. Den beror ju främst på er som kommer, förstås, men hittills har varje konferens känts både intressant, viktig och festlig. Vi kommer liksom 2016 att träffas på

Hotell Mittlandia i Ånge den 3-4 mars.

Vi möts också för att hålla vårt

ÅRSMÖTE

som kommer att hållas på lördagen kl 17. Detta är en kallelse till samtliga medlemmar!

Anmälan till ingvar.arvidsson@telia.com Övriga kontaktuppgifter hittar du i Redaktionsrutan.

Mycket välkomna!

*Vi i styrelsen vill tacka alla medlemmar för hängivna insatser och gott samarbete under 2017!
Samtidigt vill vi önska er alla*

*Och hav förfröstan . . . Det är nämligen
mindre än ett halvår till nästa nummer av*

NORDBI
Aktuellt

Fick ministern en bild på Björns vackra drottning?

Drönarsamhällen på kajen i Fjällbacka på väg till Väderön.

Bisamhällen och parningskupor på plats i klippskrevor på Väderön.

